

Tamar Israël & Evelyne van der Neut
Hogeschool Rotterdam
Contact: werkplaatstaal@hr.nl

WERKplaats Taal: sleutelen aan een taalgericht curriculum voor alle opleidingen

1. Inleiding

Taalvaardigheid in brede zin is van belang in het hoger onderwijs: taalbewustzijn, taalgevoeligheid en strategische taalvaardigheid zijn onmisbaar bij leren en werken. Hogeschool Rotterdam (HR) erkent dit belang en kent sinds januari 2020 de *WERKplaats Taal*. In *WERKplaatsen* op HR werken docenten uit verschillende opleidingen aan innovatie en ontwikkeling van hun onderwijs rond vastgestelde thema's. *Bottom-up* werken zij met zelfgekozen onderdelen en werkwijzen om veranderingen te initiëren en te onderzoeken in het curriculum of bij teamprofessionalisering. De onderwerpen variëren dan ook: van scriptie schrijven tot trainingen taalontwikkeland lesgeven voor (vak)docenten, co-teaching en taalfeedback door vakdocenten.

In de *WERKplaats Taal* sleutelen docenten, onder begeleiding van taalexperpts, aan hun onderwijs. Deze *bottom-up*benadering is een succesfactor voor taalbeleid (Vanbuel & Van den Branden 2019). In het traject vooraf aan de oprichting van de *WERKplaats* zijn door het project 'Taal & Studiesucces' zeven sleutels voor succesvol implementeren van een taalverandering geformuleerd (Van 't Wout & Veenman-Verhoeff 2020; Van der Neut 2021). Anders dan bijvoorbeeld Van den Branden (2010) en De Clercq, Van Achter & Bonne (2019) beginnen wij bij het formuleren van een visie.

2. ‘Al het goede komt in zevens’

Sleutel 1 – Visie

Experimenten in de *WERKplaats* starten vanuit een helder geformuleerde visie, die aansluit bij breed taalbeleid (Daems & Van der Westen 2008). Samen met de eerste lichte docenten en taalexperts is de HR-visie op taalbeleid geformuleerd (Van der Neut e.a. 2018). Uitgangspunt hierbij is de rol die taal speelt gedurende de studie en het uiteindelijke beroep.

Sleutel 2 – Doel

Vanuit de visie formuleren de docenten een haalbare en concrete doelstelling. Voor de haalbaarheid is een goede analyse van de beginsituatie noodzakelijk (Van 't Wout & Veenman-Verhoef 2020). De doelstelling wordt bij sommige projecten tussentijds aangepast, vaak vanwege externe factoren. De doelstelling is altijd, direct of indirect, gerelateerd aan de winst voor de student en/of het toekomstige beroep, en beoogt een duurzame verandering. Een belangrijke succesfactor is dat de doelstelling niet aan één docent of één studiejaar is gerelateerd.

Sleutel 3 – Focus

Docenten kiezen een duidelijke focus voor hun project, waarbij ze zich richten op docenten, studenten of het curriculum. Hoewel deze drie samenhangen, is het voor de concrete aanpak een goede afkadering; docenten hebben daardoor meer zicht op de resultaten en kunnen een meerjarenplanning maken waarbij ze zich op een van de andere aspecten richten. Vanuit de projectleiding wordt ingezet op een spreiding van deze focus over de verschillende experimenten.

Sleutel 4 – Omgeving

Voor het slagen van een experiment is de steun van de (onderwijs)manager onontbeerlijk. Experimenten waaraan meerdere docenten uit een opleiding werken en waarbij curriculumcommissies worden betrokken, hebben meer impact. Ook draagvlak creëren bij collega's blijkt een belangrijke sleutel tot succes. Daarnaast draagt het betrekken van externe partijen (zoals lectoraten, staf en het beroepenveld) bij aan de kwaliteit van de interventie.

Sleutel 5 – Aanpak

In de aanpak is het essentieel om voldoende tijd uit te trekken voor de ontwikkeling en de evaluatie, om een duidelijke structuur aan te geven en om concreet tijd in de agenda te blokkeren. Door *WERKsessies* en intensieve begeleiding kan de aanpak tussentijds nog verfijnd worden, maar een gedetailleerd plan waarin meerdere partijen zijn betrokken en waarbij tijd is gereserveerd voor samenwerking die bovendien in de jaartaken is opgenomen, levert het meeste succes op. De *WERKplaats* heeft voor het plan van aanpak een format ontwikkeld, waarin ook de overige sleutels zijn verwerkt.

Sleutel 6 – Evaluatie

In de procesbegeleiding van elk experiment zet de *WERKplaats* in op voortdurende evaluatie en tussentijdse bijsturing. Het proces wordt voortdurend geëvalueerd, met name op draagvlak, samenwerking en zichtbaarheid van de interventie in het curriculum. Daarnaast is er ruim aandacht voor evaluatie van de inhoudelijke resultaten, bijvoorbeeld door het uitvoeren van een nul- en een eindmeting. Aan de start denken docenten al na over hoe ze hun experiment gaan evalueren. Bovendien vindt ook voortdurend evaluatie van de werkwijze van de *WERKplaats* zelf plaats. Dat gebeurt door overkoepelend onderzoek (Van der Neut 2021) en via een klankbordgroep van onderwijsmanagers.

Sleutel 7 – Kennisdeling

Ten slotte is het belangrijk om relevante kennis en ervaring te delen met andere opleidingen. Dat voorkomt dat elke opleiding het wiel opnieuw uitvindt. Docenten worden er dus op aangestuurd om hun kennis te delen, het liefst in concreet bruikbare producten (denk aan feedbackformulieren). Bovendien werkt het goed om kennis te delen met docenten als boegbeeld. Zij kennen de praktijk en kunnen daarmee hun collega's inspireren en enthousiasmeren. Na afloop van een experiment is de docent automatisch opgenomen in 'het Netwerk Taalexpertise' van HR, waarin op informele momenten en tijdens netwerkbijeenkomsten *state-of-the-art*-kennis, nieuwe initiatieven en instrumenten worden gedeeld.

3. Conclusie

De zeven sleutels zijn gebaseerd op onze werkwijze en aanpalend onderzoek naar succesfactoren (Van 't Wout & Veenman-Verhoeff 2020; Van der Neut 2021). Het vernieuwde lectoraat 'Taalontwikkeling' start in 2022 met een onderzoek naar resultaten van experimenten bij de *WERKplaats*. De lerarenopleidingen starten, in samenwerking met de *WERKplaats*, een experimenteel onderzoek naar de resultaten van het professionaliseren van lerarenopleiders in taalgericht lesgeven en naar hun taalgerichte interventies bij verschillende vakken.

Inmiddels hebben 32 opleidingen met de zeven sleutels gewerkt om een deel van hun taalonderwijs te verbeteren. Het taalbewustzijn bij docenten is aangewakkerd, curricula zijn aangepast en ondersteuning voor studenten is verbeterd. In netwerkbijeenkomsten en taalconferenties inspireren opleidingen elkaar, wat leidt tot nieuwe experimenten. Binnen opleidingen wordt taal in het curriculum een vanzelfsprekender gespreksonderwerp. Door deze aanpak en de kennisdeling komen niet alleen docenten maar inmiddels ook onderwijsmanagers met vragen naar de *WERKplaats*.

Een concrete vorm om met deze sleutels te werken, is het bijgevoegde werkblad, aan het eind van deze tekst (zie: Figuur 1). In de workshop kunt u aan de slag met dit

werkblad. Elke sleutel lichten we toe met praktijkvoorbeelden. We geven ook concrete aanbevelingen voor de praktijk.

Referenties

- Daems, F. & W. van der Westen (2008). “Doorlopende leerlijn taal? Dan ook in het hoger onderwijs! Conceptuele uitgangspunten voor een taalbeleid in het hoger onderwijs”. In S. Vanhooren & A. Mottart (red.). *Tweëëntwintigste conferentie Het Schoolvak Nederlands*. Gent: Academia Press, p. 100-104.
- De Clercq, L., L. Van Achter & P. Bonne (2019). ‘Slotbeschouwing: Wat werkt? Zeven aanbevelingen voor taalvaardigheidsondersteuning’. In: D. Berckmoes, P. Bonne, J. Heeren, M. Leuridan, I. Mestdagh & J. Vrijders. *Taalbeleid & taalondersteuning: wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven: Lannoo Campus, p. 277-287.
- Van den Branden, K. (2010). ‘Taalbeleid in het hoger onderwijs’. In: E. Peeters & T. Van Houtven. *Taalbeleid in het hoger onderwijs: de hype voorbij?* Leuven: Acco, p. 213-223.
- Van der Neut, E. (2021). *Werken aan taal. Onderzoek naar de activiteiten, succesfactoren en belemmeringen bij WERKplaats Taal 2019-2020*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam. [interne publicatie].
- Van der Neut, E., C. Pleisner, R. Huysmans, E. Wertenbroek, K. Van den Heuij & T. Israel (2018). *Taal centraal bij Hogeschool Rotterdam. Hogeschoolbrede visie op taalontwikkeling van studenten*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.
- Van ‘t Wout, N. & C. Veenman-Verhoeff (2020). *Eindrapportage Monitor Taal en Studiesucces. Evaluatie van acht projecten binnen Hogeschool Rotterdam*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.
- Vanbuel, M. & K. Van den Branden (2019). ‘Taalbeleid implementeren: gemakkelijker gezegd dan gedaan?’. In: D. Berckmoes, P. Bonne, J. Heeren, M. Leuridan, I. Mestdagh & J. Vrijders (2019), *Taalbeleid & taalondersteuning: wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven: Lannoo Campus, p. 29-36.

WERKplaats Taal Werkblad

Naam:

Functie:

Instelling:

Opleiding:

Opleidingsjaar/-onderdeel:

Visie
Mijn visie op taal binnen onze opleiding in drie zinnen:

Doelstelling
Aan het einde van dit project

Wat merkt een student van de veranderingen die jij hebt gerealiseerd?

Gericht op:

Docenten

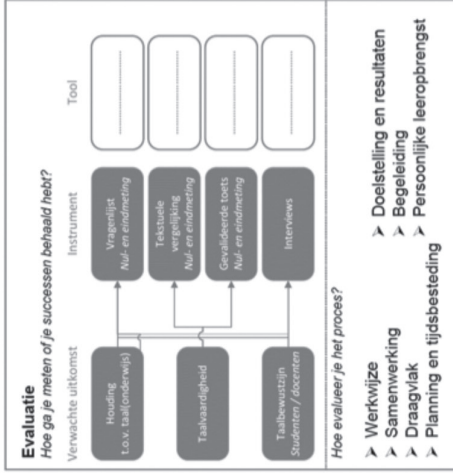
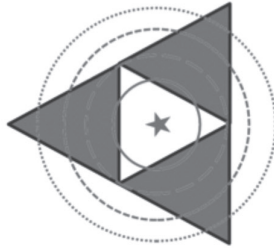
Studenten

Curriculum

Aanpak
Welke acties ga je uitvoeren en wie heb je daarvoor nodig? Waar moet je mee beginnen en wat volgt daarop?

Actie	Met wie?	Wanneer?

Omgeving
Noleer de namen van belangrijke betrokkenen bij jouw project en geef aan waar zij zich in de driehoek bevinden. Met wie ga je te maken krijgen en hoe ver staan deze personen van je af? Denk aan: manager, directeur, collega's, studenten, lectoraat, projectbegeleiding, diensten.

Kennisdeling
Welke kennis en materialen ga je delen?

Lesmateriaal

Professionaliseringsactiviteit

Feedbackformulier

Workshop

Presentatie

Artikel

Conferentie Het Schoolvak Nederlands, 19 en 20 november 2021

Figuur 1 – Taalwerkblad.